

## บทที่ ๑

### บทนำ

#### ๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาเป็นเป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว จึงมีกลไกและเครื่องมือต่างๆ ในการกำกับดูแลรักษามาตรฐานการศึกษา รวมทั้งพัฒนาตรวจสอบและประเมินคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การจัดทำมาตรฐานการอุดมศึกษาภายใต้กรอบมาตรฐานการศึกษาของชาติ การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ที่ช่วยรักษาและธำรงคุณภาพมาตรฐานของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งมาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานการอุดมศึกษา หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติการจัดการศึกษาทางไกล รวมทั้งการจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง เพื่อเป็นกลไกช่วยให้การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นที่ยอมรับของสังคม

ถึงแม้สถาบันอุดมศึกษาจะมีระบบและกลไกต่างๆ ที่ช่วยในการกำกับตรวจสอบและประเมินผลคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาอยู่เป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามยังคงพบว่าคุณภาพการจัดการศึกษาในบางกรณียังมีปัญหาโดยเฉพาะกรณีการจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งซึ่งมีผลกระทบเชิงลบโดยรวมต่อสังคมเป็นอย่างมาก ซึ่งปัจจุบันมีสถาบันอุดมศึกษาทั้งรัฐและเอกชนที่มีการจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งเป็นจำนวนมากกว่า ๘๐ แห่ง รวมศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งจำนวนมากกว่า ๕๐๐ ศูนย์ กระจายอยู่ทุกภูมิภาคและเข้าสอนในจังหวัดหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมาก และยังคงไม่ได้รับการประเมินคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. จึงทำให้สังคมขาดความเชื่อมั่นในคุณภาพบัณฑิตและคุณภาพการจัดการศึกษาโดยรวมของสถาบันอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในฐานะหน่วยงานกำกับดูแลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมีพันธกิจหลักในการติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามที่คณะกรรมการการอุดมศึกษามอบหมายซึ่งปรากฏในกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสอดคล้องตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๓๔ วรรค ๓ คณะกรรมการ การอุดมศึกษามีหน้าที่ติดตาม

ตรวจสอบและประเมินผล การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาระดับปริญญา<sup>๑</sup>

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงต้องมีมาตรการดำเนินการให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยใช้กระบวนการตรวจประเมินเป็นกลไกการติดตามตรวจสอบการจัดการศึกษาอุดมศึกษาที่สามารถสะท้อนการกำกับ ควบคุม ตรวจสอบการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และมาตรฐานที่กำหนด เพื่อลดความเสี่ยงและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา รวมทั้งส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษามีการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษา และบัณฑิตอย่างต่อเนื่องทั้งในที่ตั้งและนอกสถานที่ตั้ง ซึ่งได้ให้มีการตรวจเยี่ยมศูนย์จัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Visit) ในปีการศึกษา ๒๕๕๔ เพื่อติดตามตรวจสอบการจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง และให้คำแนะนำแลกเปลี่ยนความรู้ที่เป็นประโยชน์เพื่อใช้ในการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด โดยกำหนดเป้าหมายการตรวจเยี่ยมให้ครบทุกสถาบัน อย่างน้อยสถาบันละ ๑ ศูนย์ รวมทั้งสิ้น ๗๓ ศูนย์ พบว่าสถาบันอุดมศึกษาที่แจ้งการจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งมีการจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้เพียง ๑๔ ศูนย์ คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๑๘ เท่านั้น จึงถือได้ว่าคุณภาพการจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งเป็นปัญหาวิกฤติที่ต้องแก้ไขโดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างจริงจัง<sup>๒</sup>

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทยที่สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ได้ทรงสถาปนาขึ้น ได้ดำเนินการตามพระราชปณิธาน และปฏิบัติการกิจที่สำคัญในการผลิตบัณฑิตทางด้านพระพุทธศาสนา การวิจัย การบริการวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมาเป็นเวลานานกว่า ๑ ศตวรรษ ได้เปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรี คณะพุทธศาสตร์เป็นคณะแรก เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๔๐ ใช้ชื่อปริญญาว่า พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.) มาจนถึงปัจจุบัน และเป็นศูนย์รวมวิทยาการด้านต่าง ๆ ที่มีคุณค่าต่อมวลมนุษยชาติ ทำหน้าที่ให้การศึกษา การค้นคว้า การวิจัย การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา และประยุกต์เข้ากับศาสตร์สาขาต่าง ๆ ในสมัยใหม่ อีกทั้งทำหน้าที่เป็นแหล่งบริการทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาทั้งในทางทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จาก ๑ ศตวรรษที่ผ่านมามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้สถาปนามาจนถึงปัจจุบันนี้ ได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงมากมาย โดยในปัจจุบันในส่วนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แบ่งออกเป็น ในส่วนกลาง ๖ คณะ/

<sup>๑</sup>สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา,คู่มือการตรวจประเมินการจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งของสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.๒๕๕๕, (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการการอุดมศึกษา, ๒๕๕๕), หน้า ๑-๒.

<sup>๒</sup>เรื่องเดียวกัน, ๒๕๕๕), หน้า ๒.

บัณฑิตวิทยาลัย วิทยาเขต ๑๐ แห่ง วิทยาลัยสงฆ์ ๑๒ แห่ง ห้องเรียน ๕ แห่ง หน่วยวิทยบริการ ๑๘ แห่ง และสถาบันสมทบ ๗ แห่ง<sup>๓</sup> กระจายไปอยู่ทั่วประเทศและในต่างประเทศ ส่วนงานที่จัดว่าอยู่นอกสถานที่ตั้งได้แก่ ห้องเรียน และหน่วยวิทยบริการ

เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพ มีทั้งการประเมินภายในและภายนอก ทำให้เห็นภาพของมหาวิทยาลัยแห่งคณะสงฆ์ไทยมากมายทั้งจุดแข็ง จุดอ่อน ในรายงานการประเมินคุณภาพทางการศึกษา โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้ให้คำแนะนำมหาวิทยาลัยไว้มากมาย ดังนี้ ด้านบทบาทมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยสองด้าน คือ สอนพระพุทธศาสนาและให้โอกาสทางการศึกษา ปัจจุบันเปลี่ยนไปเป็นกึ่งอาชีพ วัตถุประสงค์หลักกำลังจะด้อยลงไป วัตถุประสงค์รองจะเข้ามาแทนที่ ด้านจุดเน้นของมหาวิทยาลัย คือ ดำรงแก่นแท้พระพุทธศาสนา แต่การจัดหลักสูตรยังไม่เอื้ออำนวย การจัดงบประมาณมุ่งเน้นทางแก่นแท้พระพุทธศาสนา

การบริหารจัดการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยใหญ่ที่มีวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ ห้องเรียน หน่วยวิทยบริการ และสถาบันสมทบมาก ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึง ต้องมีกฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องมาก และต้องทำงานวิจัยให้มากขึ้น เพื่อเป็นประโยชน์ในการสอนและเผยแผ่พระพุทธศาสนา การติดตามผลงานของบัณฑิต การหาจุดเด่นของแต่ละวิทยาเขต วิทยาลัยสงฆ์ ห้องเรียน หน่วยวิทยบริการ และสถาบันสมทบ หรือทำเครือข่ายวิทยาเขตด้านการบริการวิชาการ แก่สังคม คณะผู้ประเมินได้ให้ความคิดเห็นว่า การทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปไว้กับงานบริการวิชาการ ทำให้เหมือนมหาวิทยาลัยของฆราวาส อยู่ในระดับความสำคัญน้อย มหาวิทยาลัยแห่งคณะสงฆ์ควรถือว่างานเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นงานหลัก<sup>๔</sup> อนึ่ง สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ดำเนินการนำร่องการตรวจเยี่ยมการจัดการศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Visit) กรณีการจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง โดยติดตามตรวจสอบ การจัดการศึกษาตามกฎหมายกระทรวงและประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษาและได้รับความร่วมมือจาก สถาบันอุดมศึกษาจำนวน ๙ แห่ง เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐจำนวน ๒ แห่ง เอกชนจำนวน ๗ แห่ง และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนทั้งหมด ๒๐ คน เข้าร่วมโครงการนำร่องเพื่อเป็นการนำไปสู่การพัฒนาระบบ การติดตามตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาที่สนับสนุนการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา<sup>๕</sup>

<sup>๓</sup>มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, “คณะและส่วนงาน”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.mcu.ac.th/site2section.php> [๑๓ มกราคม ๒๕๕๗].

<sup>๔</sup>พระศรีวิจิตรภรณ์, “มหาจุฬาฯ ได้อะไรจากการประเมินภายนอก”, ในสารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต รุ่นที่ ๕๑ ปีการศึกษา ๒๕๔๗, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๘๓-๙๓.

<sup>๕</sup>สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, “สรุปผลการนำร่องการตรวจเยี่ยมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Visit) กรณีการจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง, คู่มือตรวจประกันคุณภาพการศึกษา ปีงบประมาณ ๒๕๕๓, หน้า ๑-๓.

การติดตามตรวจสอบการจัดการศึกษา โดยมีขอบเขตตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ กฎกระทรวง และประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษาในเรื่องการจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้ง รวมทั้งติดตามการจัดการศึกษาในเชิงคุณภาพโดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องตามประกาศ ทั้งหมด ๗ ด้าน ประกอบด้วย ด้านหลักสูตร ศูนย์การจัดการนอสถานที่ตั้งทั้ง ๙ แห่ง ทำแล้วและต้องการเพิ่มคุณวุฒิทางการศึกษาให้สูงขึ้น กลุ่มผู้เรียนส่วนมากเป็นบุคลากรในองค์กรท้องถิ่นของรัฐและเอกชน เช่น อบต. หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มคุณวุฒิทางการศึกษาให้สูงขึ้น และกลุ่มผู้เรียนที่จบจากโรงเรียนระดับอาชีวศึกษาโดยตรง การเรียนการสอนส่วนมากเป็นการจัดการเรียนการสอนในวันเสาร์หรืออาทิตย์ และใช้เวลาทั้งวัน ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่ทำให้นักศึกษาขาดการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม การวัดและประเมินผลจะเป็นการสอบและการจัดทำข้อสอบมีมหาวิทยาลัยเอกชน บางแห่งที่มีกลไกการออกข้อสอบโดยมีคณะกรรมการออกข้อสอบ ด้านอาจารย์ซึ่งมีประเด็นพิจารณา ทั้งหลักเกณฑ์ของการจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งในประเด็นสำคัญ คือ อาจารย์ประจำหลักสูตร มีบางส่วนที่สามารถจัดอาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน ๕ คน เป็นคนละชุดกับอาจารย์ประจำหลักสูตรในสถานที่ตั้ง และส่วนมากยังเป็นอาจารย์ชุดเดียวกันกับในสถานที่ตั้ง ส่วนคุณวุฒิอาจารย์ ส่วนมากอาจารย์มีคุณวุฒิในระดับปริญญาโท ทั้งนี้มีอาจารย์ผู้สอน และอาจารย์ประจำหลักสูตร บางส่วนที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีในสัดส่วนที่เป็นไปตามเกณฑ์ และพบว่าคุณวุฒิของอาจารย์ส่วนหนึ่งมีคุณวุฒิไม่ตรงกับสาขาที่เปิดสอน ด้านการวิจัยส่วนมากอาจารย์ผู้สอนในศูนย์นอกสถานที่ตั้งยังไม่มีการทำวิจัยเท่าที่ควร ยังจัดทำเพียงการวิจัยชั้นเรียนและวิจัยสถาบันเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในรายวิชาที่อาจารย์สอน ด้านอาคารสถานที่สถาบันอุดมศึกษาทั้ง ๙ แห่งจะมีความร่วมมือกับโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาที่ผลิตผู้เรียนในระดับ ปวช. และปวส. ซึ่งอาคารมีสภาพแวดล้อมและความพร้อมเหมาะที่จะจัดการเรียนการสอนได้ และพบว่าทั้ง ๙ แห่ง มีความร่วมมือในการจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งในเชิงพื้นที่

การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งในพื้นที่จังหวัดเดียวกันกับในที่ตั้งโดยต่างอำเภอ ซึ่งพบว่า นักศึกษาจะสามารถใช้ทรัพยากรและทำกิจกรรมร่วมกับในสถานที่ตั้งได้สะดวกและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งอาจารย์สามารถดูแลนักศึกษาได้อย่างทั่วถึง ซึ่งมีสถาบันอุดมศึกษาใน ลักษณะนี้ จำนวน ๓ แห่ง ซึ่งการจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งในพื้นที่ต่างจังหวัดและต่างภูมิภาคกับในสถานที่ตั้งหลัก เช่น จากภาคเหนือไปภาคอีสาน จากภาคเหนือไปภาคกลาง และจากภาคกลางไปภาคใต้ มีจำนวน ๔ แห่ง ซึ่งจะพบว่า อาจมีปัญหาเรื่องการบริหารจัดการ รวมทั้งงานทางด้านวิชาการของศูนย์ นอกสถานที่ตั้ง อาจจะไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้เป็นมาตรฐานเดียวกับในสถานที่ตั้งอย่างเต็มที่คาดหวัง รวมทั้งจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงในระยะทางใช้เวลาไม่เกิน ๑ ชั่วโมง มีอยู่จำนวน ๒ แห่ง ซึ่งพบว่า นิสิตจะสามารถใช้ทรัพยากรและทำกิจกรรมร่วมกับสถานที่ตั้งหลักได้สะดวกและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งอาจารย์สามารถดูแลนิสิตได้

นอกจากนี้ศูนย์นอกสถานที่ตั้งส่วนมากใช้สิ่งสนับสนุนการศึกษาร่วมกับสถานศึกษาที่มีความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน โดยทั่วไปยังไม่เหมาะสำหรับนักศึกษา ในระดับปริญญาตรี ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเวลาเรียน ซึ่งศูนย์การจัดการศึกษา ส่วนมากจัดสิ่งสนับสนุนหนังสือ/ตำราเรียนในห้องสมุด และระบบ e-Learning เพื่อการทบทวนของ นักศึกษาและให้นักศึกษาสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลาอย่างไม่เพียงพอ และมีเพียงบางแห่งที่สามารถนำ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาสนับสนุนการเรียนรู้ของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนมากยังไม่มีระบบการบริการให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาจะมีเพียงอาจารย์ประจำศูนย์ที่ทำหน้าที่อาจารย์ที่ปรึกษาคู่ต่อเมื่อนักศึกษาร้องขอ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาควรพิจารณาที่จะมีกิจกรรมการให้คำปรึกษาอย่างเป็นระบบมากกว่านักศึกษาในสถานที่ตั้ง และส่วนมากยังไม่มีระบบบริการอิเล็กทรอนิกส์ให้กับนักศึกษา เพื่อเป็นช่องทางการสื่อสาร ระหว่างในที่ตั้งและนอกสถานที่ตั้ง เช่น ระบบการรายงานผลการเรียน การลงทะเบียน เป็นต้น และมีเพียงบางศูนย์ฯ ที่จัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมประสบการณ์เพิ่มเติมให้กับนักศึกษาและทำกิจกรรมร่วมกับสถาบันในที่ตั้งได้ ส่วนนักศึกษาที่ศึกษาต่อเป็นนักศึกษาที่มีงานทำอยู่แล้วและมีความตั้งใจต้องการศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มคุณวุฒิทางการศึกษาและปรับเปลี่ยนหน้าที่การงานของตนเองให้สูงขึ้น นอกจากนี้ยังมีนักศึกษาบางส่วนที่เป็นนักศึกษาที่ยังไม่มีงานทำและความต้องการพัฒนาตนเอง โดยการเปรียบเทียบความสามารถของตนเองกับนักศึกษาที่อยู่ในที่ตั้งและสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ ศูนย์การจัดการศึกษานอกสถานที่ตั้งบางส่วนมีการประสาน และทำงานร่วมกับสถาบันในที่ตั้งน้อยมาก ผู้บริหารและบุคลากรของศูนย์มีทั้งที่มาจากในสถานที่ตั้ง และจัดหามาทำหน้าที่บริหารจัดการรวมทั้งประสานงานวิชาการของหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนให้กับศูนย์ฯ ทั้งหมด เป็นบุคลากรของสถานศึกษาที่มีความร่วมมือเข้ามามีส่วนร่วมทำหน้าที่บริหารจัดการศูนย์ฯ และประสานงานวิชาการของศูนย์กับสถาบันในที่ตั้ง โดยอาจารย์มีทั้งที่มาจากในที่ตั้งส่วนมากมาทำหน้าที่สอนและมาจากท้องถิ่น ทั้งนี้บุคลากรยังขาดความรู้และความเข้าใจเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ระดับอุดมศึกษา

จากการที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทางพระพุทธศาสนาได้ขยายการศึกษาออกนอกสถานที่ตั้งไปในจังหวัดต่าง ๆ จากการประชุมพระพุทธศาสนาโลก ในงานสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธศาสนาวิสาขบูชา เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๕๔ ได้รับการผลักดันให้เป็นมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาโลกในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า สถานศึกษานอกที่ตั้งของวิทยาลัยสงฆ์ ในการกำกับของภาครัฐ ยังมีปัญหาในการดำเนินงานตามพันธกิจ ๔ ด้าน อาทิเช่น อันดับแรกขาดการส่งเสริมให้บุคลากรในหน่วยงานมีการใฝ่รู้ใฝ่คิด สองมีการส่งเสริมให้บุคลากรทำงานวิจัยน้อยเกินไป อาจารย์บางท่านยังขาดทักษะในการสอน หรือบางส่วนงานไม่มีการพัฒนาการเรียนการสอนและการพัฒนาแหล่งความรู้ให้มีความทันสมัย เป็นต้น การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่ามีประโยชน์

อย่างยิ่งต่อสถานศึกษานอกที่ตั้ง และจะเป็นข้อมูลสำคัญที่จะทำให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องนำข้อมูลไปพัฒนาส่วนงานของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจที่กำหนดไว้

ด้วยเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้ ผู้วิจัยสนใจจะศึกษา “ประสิทธิผลการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในกำกับของรัฐ” เพื่อจะทราบสภาพการณ์ ประสิทธิภาพและรูปแบบการเพิ่มประสิทธิผลการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้ง ตามพันธกิจ ๔ ด้าน ต่อไป

## ๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในกำกับของรัฐ

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในกำกับของรัฐ

๑.๒.๓ เพื่อศึกษารูปแบบการเพิ่มประสิทธิผลการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในกำกับของรัฐ

## ๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ สภาพปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในกำกับของรัฐ เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ประสิทธิผลการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในกำกับของรัฐเป็นอย่างไร

๑.๓.๓ รูปแบบการเพิ่มประสิทธิผลการบริหารจัดการของสถานศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในกำกับของรัฐควรเป็นอย่างไร

## ๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเรื่อง “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในกำกับของรัฐ” โดยกำหนดดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ดังต่อไปนี้

### ๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในกำกับของรัฐ โดยมุ่งศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามพันธกิจ ๔ ด้านของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

### ๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

๑. ตัวแปรต้น คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ และ อาชีพ

๒. ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้ง ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐ ตามพันธกิจ ๔ ด้าน ได้แก่ ๑) ผลิตบัณฑิต ๒) วิจัยและพัฒนา ๓) ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม และ ๔) ทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม

### ๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

๑. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนิสิตของหน่วยวิทยบริการฯ ๓ แห่ง จำนวน ๘๔๓ รูป/คน ได้แก่

- |                                      |                  |
|--------------------------------------|------------------|
| ๑) หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดอุทัยธานี | จำนวน ๒๘๔ รูป/คน |
| ๒) หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร | จำนวน ๒๙๓ รูป/คน |
| ๓) หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร    | จำนวน ๒๖๖ รูป/คน |

๒. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยพระสงฆ์ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะผู้บริหารคณาจารย์ ผู้นำชุมชน รวมทั้งสิ้น ๒๐ รูป/คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่

- |                                  |                |
|----------------------------------|----------------|
| ๑) พระสังฆาธิการ                 | จำนวน ๓ รูป    |
| ๒) คณะผู้บริหาร                  | จำนวน ๔ รูป/คน |
| ๓) คณาจารย์                      | จำนวน ๓ รูป/คน |
| ๔) นักวิชาการ                    | จำนวน ๓ รูป/คน |
| ๕) กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น | จำนวน ๑ ท่าน   |
| ๖) เจ้าหน้าที่                   | จำนวน ๓ รูป/คน |
| ๗) นิสิต                         | จำนวน ๓ รูป/คน |

### ๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาวิจัย “ประสิทธิผลการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐ” จะดำเนินการศึกษาวิจัยในหน่วยวิทยบริการฯ สังกัดของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน ๓ แห่ง ได้แก่ ๑) หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดอุทัยธานี ๒) หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร และ ๓) หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร

### ๑.๔.๕ ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาวิจัย ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๗ ถึง วันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๘ รวม ๑๒ เดือน

## ๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

**ประสิทธิผลการบริหารจัดการ** หมายถึง ผลสำเร็จการบริหารจัดการองค์การตามพันธกิจ ๔ ด้าน ดังนี้

๑) **ผลิตบัณฑิต** คือ ผลิตและพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๙ ประการ คือ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตและปัญญา มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์กว้างไกล ตลอดมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเอง ให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม

๒) **วิจัยและพัฒนา** คือ การวิจัยและค้นคว้า เพื่อสร้างองค์ความรู้ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน เน้นการพัฒนาองค์ความรู้ในพระไตรปิฎก สามารถนำองค์ความรู้ที่ค้นพบมาประยุกต์ใช้แก้ปัญหาศีลธรรม และจริยธรรมของสังคม รวมทั้งพัฒนา คุณภาพงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา

๓) **ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม** คือ ส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม ตามปณิธานการจัดตั้งมหาวิทยาลัย สร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่ประชาชน จัดประชุม สัมมนา และฝึกอบรม เพื่อพัฒนาพระสงฆ์และบุคลากรทางศาสนา

๔) **ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม** คือ เสริมสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ให้เอื้อต่อการศึกษา เพื่อสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างมีดุลยภาพ

**การบริหารจัดการ** หมายถึง การทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้ง ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐ

**สถานศึกษานอกที่ตั้ง** หมายถึง สถานศึกษานอกที่ตั้ง สังกัดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แก่ หน่วยวิทยบริการฯ จำนวน ๓ แห่ง ได้แก่ ๑) หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดกำแพงเพชร ๒) หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดพิจิตร ๓) หน่วยวิทยบริการฯ จังหวัดอุทัยธานี

**มหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐ** หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาของรัฐบาลที่มีการบริหารจัดการอิสระแยกจากระบบราชการ และยังได้รับทุนอุดหนุนดำเนินการตามที่รัฐจัดสรรเป็นรายปี เพื่อประกันคุณภาพการศึกษา และเพื่อใช้จ่ายตามความจำเป็นในการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยในทึ้น คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

## ๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ทำให้ทราบสภาพปัญหาและอุปสรรคการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐ

๑.๖.๒ ทำให้ทราบประสิทธิผลการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐ

๑.๖.๓ ทำให้ทราบรูปแบบการเพิ่มประสิทธิผลการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐ

๑.๖.๔ ได้ผลจากองค์ความรู้จากการวิจัย นำไปใช้เป็นรูปแบบในการปรับปรุงการดำเนินงานการบริหารจัดการสถานศึกษานอกที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐแก่ประชาชนและประเทศชาติต่อไป